

Piszę do was z resztką nadziei, która mi została. Nie zwracam się ze zwykłą prośbą administracyjną. Powierzam wam swoje życie, a raczej to, co z niego zostało. Jestem obcokrajowcem mieszkającym w Białorusi. Jestem całkiem sam. Nie mam rodziny, przyjaciół, sieci wsparcia. Ale samotność nie jest moim jedynym problemem. Żyję z amputowaną prawą ręką. W świecie stworzonym dla pełnosprawnych ludzi, każda minuta jest fizyczną i psychiczną udręką. Jako cudzoziemiec z niepełnosprawnością jestem niewidzialny. Nie mam praw, nie mogę pracować, nie mam za co żyć. Proszę wyobrazić sobie przez chwilę moje życie: mierzę się z zimnem, głodem i całkowitą izolacją, mając tylko jedną rękę, w obcym mi kraju, który nie daje mi żadnej przyszłości. Każdy dzień jest upokarzającą walką o przetrwanie. Czuję się uwięziony we własnym ciele i w tym kraju. Moja dusza jest zmęczona płaczem w ciszy. Moim celem nie jest błaganie, tylko domaganie się prawa do godnego życia. Chcę wyjechać z Białorusi. Chcę znaleźć się w miejscu, w którym moja niepełnosprawność nie będzie wyrokiem śmierci, gdzie będę mógł otrzymać opiekę i wsparcie oraz być traktowany jak człowiek. Błagam was, nie odwracajcie się ode mnie. Jesteście moją jedyną nadzieją na wolność i przetrwanie. Bez waszej pomocy moja historia zakończy się tutaj, w całkowitej obojętności. Z desperacją czekam na waszą odpowiedź.

Fragment rozmowy z przebywającym w Białorusi mężczyzną z Gwinei

W sierpniu zarejestrowaliśmy zgłoszenia 13 osób, spośród których cztery poprosiły o wsparcie przebywając na terenie Polski. Udana interwencja terenowa dotyczyła podróżującego samotnie mężczyzny z Afganistanu. Wsparcia udało się udzielić również trzem pacjentom szpitala w Białej Podlaskiej, którzy trafili do niego po przekroczeniu przejścia granicznego w Terespolu.

W dobrym stanie psychicznym i fizycznym, poza jedną obolałą stopą. Otrzymał jedzenie, wodę i powerbank. Nie miał większych potrzeb medycznych. Był jeden dzień w lesie, bez pushbacków.

Fragment raportu z interwencji humanitarnej

Siedem odnotowanych próśb o wsparcie pochodziło od osób, które utknęły na terenie Białorusi. Wśród nich były dwie kobiety pochodzące z Demokratycznej Republiki Konga. Jedna z nich była w ciąży. Obie opowiadały o problemach z dostępem do choćby podstawowej opieki medycznej oraz o złej sytuacji finansowej.

Nie stać mnie na opłacenie studiów. Nie mam nawet za co kupić jedzenia, przez co znalazłam się w rozpaczliwej sytuacji i nie mam gdzie mieszkać. [...] Nie mam co jeść. Ciężko jest mi znaleźć miejsce do spania. Jak mam sobie z tym wszystkim poradzić, zwłaszcza jako kobieta?

Fragment rozmowy z przybywającą w Białorusi kobietą z DRC

Dwie osoby zgłosiły doświadczenie pushbacku z Polski do Białorusi. W obu relacjach, poza opisem wywózki z Polski, pojawiły się również fragmenty dotyczące przemocy doświadczonej podczas podróży przez Litwę, Łotwę czy Rosję.

Teraz jestem w Białorusi. Byłem w Polsce, gdzie zatrzymali mnie funkcjonariusze i powiedzieli, że pomogą mi w ubieganiu się o azyl. Powiedzieli, że zabiorą mnie do ośrodka w Litwie. Kiedy przekazano mnie litewskim służbom, trafiłem w ręce łotewskiego wojska. Tam bardzo mnie skrzywdzili. Zostałem też zaatakowany przez psa i odniosłem poważne obrażenia. Potem wywieźli mnie do lasu w Białorusi.

Fragment rozmowy z mężczyzną z Somalii

Zostałem aresztowany w Rosji i zmuszony do podpisania dokumentu z rosyjskim wojskiem żeby odzyskać wolność po sfabrykowanych przeciwko mnie zarzutach. Uciekłem przez szpital, a następnie do Białorusi, skąd udałem się na polską granicę. Strażnicy graniczni mnie zatrzymali, a kiedy powiedziałem im, co się stało, nie przejęli się tym i wywieźli mnie z powrotem na granicę.

Fragment rozmowy z mężczyzną, kraj pochodzenia nieznany

Nie chcieliśmy wpisać innego kraju, chcieliśmy napisać "Polska" – Pushback Hajar¹

Hajar pierwszy raz przekroczyła granicę polsko-białoruską w kwietniu 2024 w grupie dziesięciu osób.

Byłam tylko ja, a reszta to chłopaki. [...] Po wejściu do Polski przeszliśmy dziesięć kilometrów. Potem złapało nas wojsko. [...] chłopaków, którzy ze mną byli i mojego męża spryskali gazem. [...] Mnie nie pobili, bili chłopaków i mojego męża. [...] [W grupie] była osoba ze złamaną nogą. W nodze miał metal [śrubę]. Uderzyli go w nogę. Potem nie był w stanie sam chodzić.

Służby przeszukały wszystkich mężczyzn. Jeden z funkcjonariuszy zabrał im buty i je zniszczył. Następnie wszystkich przewieziono na placówkę Straży Granicznej, gdzie spędzili siedem godzin bez wody i jedzenia, od dziesiątej rano do piątej po południu.

¹ Imię rozmówczyni zostało zmienione.

Mnie też chcieli przeszukać. [...] powiedziałam im: "Jestem muzułmanką". [...] nie przeszukali mnie. Wolałam, żeby przeszukała mnie dziewczyna.

Zabrali nas do obozu, na placówkę [Straży Granicznej]. [...] To nie było więzienie. Były tam krzesła, siedzieliśmy. Był duży [pokój], był tam komputer i jacyś ludzie. [...] Poprosiliśmy o azyl, odmówili. Traktowali nas źle.

O pobycie na placówce opowiedział również mąż Hajar, który był obecny podczas wywiadu:

Była z nim kobieta. Nie wiem czy cywilna, czy z wojska, czy ze służb. Była ubrana w kobiece ciuchy. Ale miała komputer. Mówiła po angielsku i po francusku. Powiedziała nam: "Mówcie po angielsku albo po francusku". Powiedziałem: "Ja mówię po francusku". I tyle. Zaczęła nam zadawać pytania po francusku. "Ile macie lat?", "Adres, miasto, ulica?". Dużo pytań.

Hajar relacjonuje, że na miejscu nie było tłumacza.

Krzyczeli, że mamy podpisać dokumenty. [...] baliśmy się. Nie chcieliśmy wpisać innego kraju, chcieliśmy napisać "Polska". [...] Nikomu z naszej dziesiątki nie pozwolili napisać "Polska".

Przepytывali nas. [...] Dokąd jedziecie?" Powiedzieliśmy im: "Do Polski". Powiedzieli: "Nie, nie piszcie, że do Polski, napiszcie: jedziemy do Niemiec". To przykre, ale musieliśmy napisać "Niemcy". Potem wzięli nasze odciski palców i dali nam dokumenty, na których było napisane, że nie możemy wjechać do Polski przez trzy lata.

[...] przeszukali nas na placówce. Zabrali nam telefony. Potem, jak powiedzieli nam, że mamy wychodzić, przyszedł żołnierz, był bardzo zdenerwowany. Zniszczył nam telefony. [...] Potem zabrali nas samochodem do [granicy].

Był samochód, w którym byłam ja i mój mąż, i samochód, w którym byli chłopaki. Spryskali ich gazem w samochodzie i strzelali do nich z pistoletów [niezrozumiale].

Strażnicy graniczni wysadzili z samochodu Hajar i jej męża, a następnie wypchnęli ich na podmokły teren przez bramkę w murze na wysokości słupa nr 635.² Pozostałych członków grupy wywieźli w inne miejsce. W momencie pushbacku mężczyźni wciąż nie mieli na sobie butów.

² Teren nad brzegiem Wołkuszanki, w okolicach miejscowości Lubinowo.

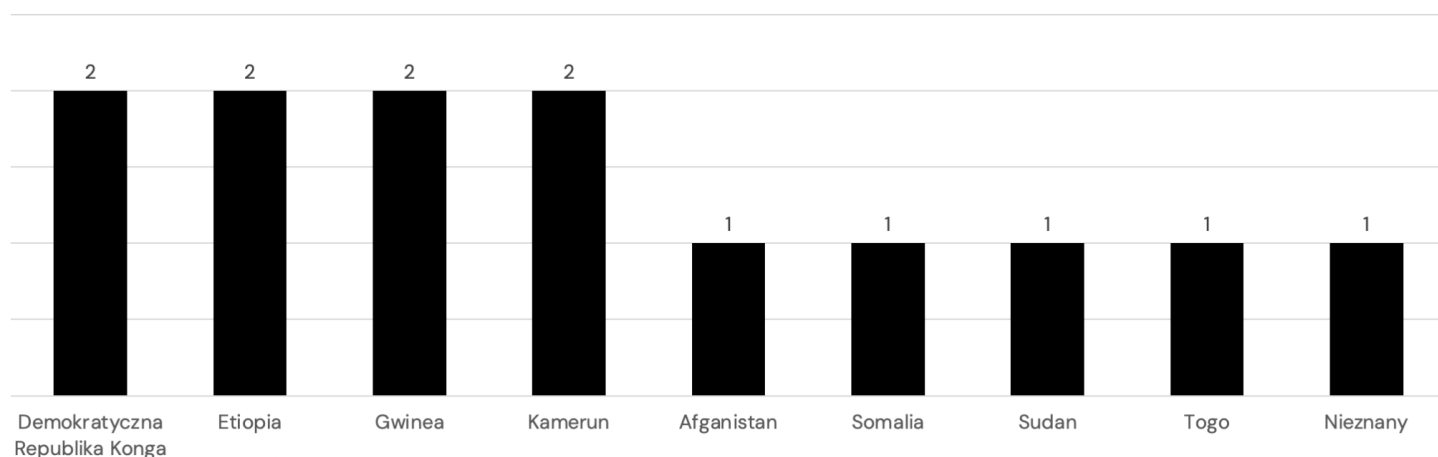
Wyrzucili nas po południu. [...] Ale nie pamiętam jakiego dnia, bo byliśmy w lesie przez miesiąc.

Szliśmy przez czterdzieści minut. Znaleźliśmy wyjście. [...] Mamy nagranie z bagna. Było bardzo duże. Była tam brudna woda.

Podsumowanie liczbowe

ZGŁOSZENIA SIERPIEŃ 2026				
	grupy	osoby indywidualne	dzieci* (w tym MBO)	kobiety i dziewczynki* (w tym w ciąży)
W sumie	13	13	0 (0)	4 (1)
w tym w Polsce	4	4	0 (0)	2 (0)
w tym w szpitalu	3	3	0 (0)	2 (0)
w tym w Białorusi	7	7	0 (0)	2 (1)
w tym w muharramie	1	1	0 (0)	0 (0)

* Dziewczęta wliczone są do kategorii *dzieci* (na podstawie wieku) i *kobiety* (na podstawie płci).

Rys. 1. Kraje pochodzenia osób, które zgłosiły potrzebę wsparcia w sierpniu 2026 r.

UDZIELONE WSPARCIE SIERPIEŃ 2026

	grupy	osoby indywidualne	dzieci* (w tym MBO)	kobiety i dziewczęta* (w tym w ciąży)
W sumie³	7	7	1 (1)	1 (0)
pomoc rzeczowa	4	4	1 (1)	2 (0)
pomoc prawna	3	3	0 (0)	2 (0)
pomoc medyczna⁴	2	2	0 (0)	1 (0)
pierwsza pomoc	0	0	0 (0)	0 (0)
pomoc w szpitalu	3	3	0 (0)	2 (0)
pomoc psychologiczna⁵	2	2	0 (0)	1 (0)
Liczba podjętych interwencji terenowych			1	
Liczba udanych interwencji terenowych			1	

* Dziewczęta wliczone są do kategorii *dzieci* (na podstawie wieku) i *kobiety* (na podstawie płci).

WYWÓZKI I PRZEMOC ZGŁOSZONE SIERPIEŃ 2026

	grupy	osoby indywidualne	dzieci* (w tym MBO)	kobiety i dziewczęta* (w tym w ciąży)
Zgłoszone wywózki	2	2	0 (0)	0 (0)
w tym ze szpitali	0	0	0 (0)	0 (0)
Zgłoszona przemoc PL	0	0	0 (0)	0 (0)
Zgłoszona przemoc BY	0	0	0 (0)	0 (0)
Zgłoszona przemoc NN	0	0	0 (0)	0 (0)

³ Wyjaśnienia poszczególnych kategorii znajdują się w słowniczku na końcu raportu.

⁴ W ramach pomocy medycznej przeprowadzono **2 telekonsultacje**, które dotyczyły **2 osób** w tym **1 kobiety**.

⁵ W ramach pomocy psychologicznej przeprowadzono **2 telekonsultacje**, które dotyczyły **2 osób** w tym **1 kobiety**.

WYWÓZKI I PRZEMOC ZGŁOSZONE SIERPIEŃ 2026

grupy	osoby indywidualne	dzieci* (w tym MBO)	kobiety i dziewczęta* (w tym w ciąży)
-------	--------------------	------------------------	--

* Dziewczęta wliczone są do kategorii *dzieci* (na podstawie wieku) i *kobiety* (na podstawie płci).

Słownik terminów

Zgłoszenia łącznie – łączna liczba zgłoszonych grup/osób w drodze, znajdujących się na terenie Polski, Białorusi, Rosji, Litwy lub Łotwy. Nie uwzględnia osób przebywających w danym okresie raportowania na terenie innych krajów, ponieważ raport ma na celu zobrazowanie sytuacji na granicy polsko-białoruskiej i na związanym z nią szlaku migracyjnym.

Grupy – osoby przebywające/podróżujące razem w momencie raportowanego zdarzenia np. pushbacku, interwencji humanitarnej. Osoby te mogą, ale nie muszą, być związane więzami rodzinnymi lub społecznymi.

Osoby indywidualne – liczba odnosząca się do pojedynczych osób.

Dzieci/małoletni – osoby poniżej 18 roku życia

MBO (dzieci/małoletni bez opieki) – osoby poniżej 18 roku życia podróżujące bez dorosłego opiekuna prawnego, a więc także małoletni podróżujący ze starszym rodzeństwem lub innymi krewnymi niebędącymi ich opiekunami w świetle prawa obowiązującego w Polsce.

Zapora (graniczna) – również: mur, bariera, płot – umocnienie znajdujące się na terenie Polski kilka – kilkanaście metrów od granicy z Białorusią, mające formę stalowego płotu, zwieńczonego zwojem drutu ostrzowego oraz znajdujące się obok zasieki ze skłębionego drutu ostrzowego.

Concertina – drut ostrzowy (żyletkowy), uformowany w duże zwoje, stanowiący dodatkową część infrastruktury na granicy.

Muharrama (arab. zabronione) – określenie używane przez arabskojęzyczne osoby w drodze do określenia pasa ziemi mieszczącego się między polską barierą graniczną a umocnieniami po stronie białoruskiej (systemą). Muharrama w języku arabskim oznacza „zabronione”. Osoby w drodze używają również dłuższego określenia المحرمة المنطقة, czyli „strefa zabroniona”. Osoby przebywają w pasie muharramy albo przed podjęciem próby przekroczenia zapory albo w bezpośrednim następstwie pushbacku. Obszar ten ma kształt pasa o szerokości od kilku metrów do kilku kilometrów, a około 1,5 metrowy pas przylegający do zapory leży na terytorium Polski. Całość pozostaje pod ścisłą kontrolą służb białoruskich, które według relacji osób migrujących często przetrzymują je w określonych miejscach, nie pozwalając na powrót w głąb Białorusi i/lub czasem nakazując ponowne przedostanie się do Polski bądź przemieszczenie się w inne miejsce. Częstotliwość i charakter tych ingerencji jest zmienny.

Sistema – ogrodzenie i system elektroniczny odgradzające zmilitaryzowany pas pogranicza białoruskiego (muharramę) od reszty Białorusi.

Wsparcie udzielone – łączna liczba osób lub grup, do których udało się dotrzeć organizacjom i podmiotom działającym na Podlasiu i które zgodziły się podzielić z nimi informacjami (Grupa Granica + Ocalenie, niezrzeszeni mieszkańcy i mieszkanki Podlasia, kolektywy, jednostki, POPH).

Pomoc rzeczowa – wsparcie w postaci podstawowych pakietów pomocy humanitarnej: jedzenie, ubrania, woda, informacja. Udzielane w czasie interwencji terenowych lub w szpitalach.

Pomoc prawna – wsparcie w procedurach związanych z zapobieganiem wywózkom i umożliwieniem złożenia wniosku o ochronę międzynarodową udzielane w czasie interwencji terenowych lub w szpitalach.

Pomoc medyczna – profesjonalne wsparcie udzielone przez osoby z wykształceniem medycznym (podczas interwencji terenowych lub zdalnie).

Pierwsza pomoc przedmedyczna – wsparcie udzielane przez osoby bez wykształcenia medycznego lub po podstawowych kursach KPP/ratownictwa, takie jak przemywanie ran czy opatrywanie stóp okopowych.

Pomoc w szpitalu – pomoc rzeczowa i prawna udzielana osobom hospitalizowanym w wyniku przekroczenia granicy polsko-białoruskiej

Pushback (również wywózka, wypchnięcie) – przymusowe zawrócenie do linii granicy osób migrujących lub zmuszenie ich do opuszczenia terytorium Polski bez należytego zbadania indywidualnych okoliczności; niezależnie od tego, czy otrzymały one postanowienia powrotowe, oraz niezależnie od tego, że wyraziły wprost chęć ubiegania się o ochronę międzynarodową w Polsce. Jak zwracają uwagę eksperci monitorujący naruszenia praw człowieka na południowych granicach Unii Europejskiej, pushbacki stanowią formę przemocy per se, dodatkowo powszechnie towarzyszą im inne formy przemocy fizycznej i werbalnej⁶. W Polsce pushbacki stosowane są na podstawie jednej z dwóch podstaw prawnych: art. 303b Ustawy o cudzoziemcach z dnia 12.12.2013 oraz Rozporządzenia MSWiA z 13.03.2020 r. Niezależnie od zastosowanej podstawy wywózki, większość udokumentowanych przypadków pushbacków z Polski na Białoruś przebiega według podobnego schematu. Po zatrzymaniu po polskiej stronie, osoby są zazwyczaj albo najpierw przewożone do placówki Straży Granicznej i dopiero potem przewożone z powrotem pod granicę, albo zmuszane bezpośrednio do powrotu na Białoruś bez uprzedniego przewiezienia na placówkę. W strefie przygranicznej nie mają dostępu do żywności, wody, pomocy medycznej ani schronienia, często cierpią z powodu efektów spowodowanych użyciem gazu łzawiącego, nie mając możliwości usunięcia go z ciał i odzieży. Liczne zeznania wskazują, że na każdym etapie zatrzymania osoby są często poddawane dodatkowej przemocy, w tym użyciu gazu łzawiącego, pobiciom, groźbom i szyderstwom. Powszechne są kradzieże i niszczenie mienia oraz ignorowanie chęci ubiegania się o ochronę międzynarodową. Dodatkowo, warunki panujące na granicy umożliwiają inne formy niehumanitarnego lub poniżającego traktowania. Przykładowo zimą zgłaszane nadużycia obejmują przymusowe rozbieranie z odzieży oraz długotrwałe wystawianie na działanie zimnej wody, śniegu lub zamrożonego gruntu, co powoduje poważne cierpienie fizyczne.

Zgłoszenia wywózki – wywózki zgłoszone w danym okresie raportowym przez osoby, które doświadczyły ich bezpośrednio lub były ich naocznymi świadkami/świadkiniami. Liczba wywózek może być większa niż liczba osób.

Zgłoszona przemoc – Zgłoszone przypadki przemocy nie będącej samym aktem pushbacku doświadczonej przez osoby migrujące. Podział na podkategorie w zależności od sprawców: służb polskich, służb białoruskich lub nieznanymi (polskich albo białoruskich). Jedna osoba może doświadczyć przemocy od różnych sprawców, kategorii nie należy sumować w celu określenia liczby osób.

⁶ K. Augustová, J. Sapoch, Border Violence as Border Deterrence. Condensed Analysis of Violent Push-Backs from the Ground, „Journal for Critical Migration and Border Regime Studies” 2002, nr 5(1), <https://movements-journal.org/issues/08.balkanroute/12.augustova,sapoch--border-violence-as-border-deterrence.html> [data dostępu: 8.04.2024].

Zgłoszona przemoc Polska – zgłoszone przypadki przemocy, doświadczonej bezpośrednio przez osoby w drodze, której sprawcami według relacji pokrzywdzonych były osoby należące do polskich służb mundurowych: Straży Granicznej, Policji, Wojska Polskiego, Wojsk Obrony Terytorialnej.

Zgłoszona przemoc Białoruś – zgłoszone przypadki przemocy doświadczonej bezpośrednio przez osoby w drodze, której sprawcami według relacji pokrzywdzonych były osoby należące do białoruskich służb mundurowych

Zgłoszona przemoc NN – zgłoszone przypadki przemocy w których na podstawie użytych w relacji sformułowań i podanej lokalizacji nie można jednoznacznie określić czy sprawcami były służby polskie czy białoruskie.

Liczba interwencji terenowych – liczba interwencji humanitarnych podjętych przez zespoły terenowe w odpowiedzi na zgłoszenie potrzeby wsparcia lub przypadkowe spotkanie osób w drodze na terenie przygranicznym.

Liczba zmarłych – wszystkie znane ofiary reżimów granicznych Polski (działającej również jako kraj członkowski Unii Europejskiej) i Białorusi – osoby zmarłe w drodze na szlaku wschodnioeuropejskim, na granicy polsko-białoruskiej, po obu jej stronach. Przypadki śmierci osób, które zmarły poza tymi obszarami, ale ich śmierć związana jest z przekraczaniem tej właśnie granicy, rozpatrywane są indywidualnie przez Zespół ds. Monitoringu Śmierci na Granicy (BDMG), aby uniknąć arbitralnego włączenia lub pominięcia konkretnej osoby. Dane są weryfikowane i uzupełniane. Spodziewamy się, że za czasem mogą pojawić się dane o większej liczbie osób zmarłych, również z rozpatrywanego tu okresu.

Urazy w wyniku muru – urazy powstałe podczas przekraczania zabezpieczeń na granicy polsko-białoruskiej, np. urazy ortopedyczne, złamania, skręcenia a także rany od drutu żyłkowego.

Osoby z grup podatnych na zranienie – osoby szczególnie narażone w kontekście reżimu granicy polsko-białoruskiej ze względu na następujące przesłanki:

Wiek	- dzieci - dzieci bez opieki - osoby powyżej 45 roku życia - osoby powyżej 60 roku życia
Przesłanki medyczne	- ciąża - choroba lub choroba przewlekła - niepełnosprawność - uraz
Przesłanki sytuacyjne*	- osoby, które doświadczyły przemocy seksualnej - osoby narażone na przemoc ze względu na płeć - osoby, które doświadczyły tortur - osoby pokrzywdzone w procederze handlu ludźmi

* trudne do zidentyfikowania na etapie interwencji o ile osoba sama nie poinformuje o ich występowaniu

Opracowanie opiera się na danych uzyskanych od osób uczestniczących w opisywanych wydarzeniach. Dziękujemy wszystkim organizacjom pozarządowym, kolektywom i

aktywistkom działającym na pograniczu polsko-białoruskim za udostępnienie nam raportów i notatek z przeprowadzonych interwencji. Szczególne podziękowania należą się wszystkim osobom w drodze, które zdecydowały się podzielić własnymi doświadczeniami.

WSPIERAJ NAS!

Możesz wesprzeć naszą działalność przekazując darowiznę:

Stowarzyszenie We Are Monitoring

51 1090 1056 0000 0001 5481 1903

Twarda 18, 00-105, Warszawa

Tytuł przelewu: „**Darowizna na cele statutowe**” lub korzystając z bramki płatności na naszej stronie:

<https://wearemonitoring.org.pl/wplac/>